

Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Ötenazi Hakkında Görüşleri

Nursing Student's Opinions About Euthanasia

(Araştırma)

Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2016, 3(2), 28–39

Funda ÇETİNKAYA*, Neziha KARABULUT**

*Aksaray Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, Aksaray, Türkiye
**Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Erzurum, Türkiye

Geliş Tarihi: 05 Ekim 2015

Kabul Tarihi: 08 Mart 2016

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin ötenazi hakkındaki bilgi ve görüşlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmada, örneklem seçme yoluna gidilmeyip, Hemşirelik Yüksekokulu'nda öğrenim gören, araştırmaya katılmayı kabul eden 291 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Veri toplamada; öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ile ötenazi hakkındaki bilgi ve tutumlarını içeren araştırmacılar tarafından literatür araştırılarak oluşturulan 23 maddelik bir soru formu kullanılmıştır. Veriler yüzdelik ve ortalama testler ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Yapılan analizler sonucunda, araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaş ortalaması 20.09±1.45'dir. Öğrencilerin %68.7'si ötenazi hakkındaki bilgisini okul eğitimi sırasında aldığını belirtmiştir. Öğrencilerin %58.8'i acı çeken ölümcül hasta için, %75.3'ü acı çeken birinci derece yakın akraba için ötenazi uygulanmasını, %60.5'nin ötenazinin yasallaşmasını istemediği ve %58.8'inin yasal olduğu durumda beyin ölümü olan hastaya ötenazi uygulanması gerektiğini ifade ettiği saptanmıştır.

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin ötenazi ile ilgili bilgilerinin olduğu ve öğrencilerin çoğunun ötenazinin uygulanması ve yasallaşmasını, ötenazi uygulamasında hemşirelerin rol almasını istemediği belirlenmiştir. Anahtar Kelimeler: Hemşirelik öğrencileri, ötenazi, bilgi

Anahtar Kelimeler: *Görüş, hemşirelik öğrencileri, ötenazi*

ABSTRACT

Aim: This study was conducted descriptively in order to determine nursing students' knowledge and opinions about euthanasia.

Material and Methods: 291 students studying at the school of nursing who agreed to participate in the study were included, without choosing a sample for the study. A form

İletişim : funda325@hotmail.com

Bu çalışma 26-29 Mayıs 2010 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleştirilen 17. Ulusal Cerrahi Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

developed by researchers based on a literature search and including questions about descriptive characteristics of students and their knowledge and attitudes towards euthanasia was used for data collection. Data was analyzed with mean scores and percentages.

Results: As a result of the analysis, mean age of the students included in the study was 20.09±1.45. Of the students, 68.7% reported that they had knowledge about euthanasia during their school education. Of the students, 58.8% reported that they did not want the practice of euthanasia for suffering terminally ill, 75.3% of them did not want the practice of euthanasia for first-degree relative, 60.5% did not want euthanasia to be legalized and 58.8% thought that euthanasia should be administered for the patients who had actual brain death.

Conclusion: It was concluded that nursing students had information related to euthanasia and most of them did not want the practice and legalization of euthanasia and participation of nurses in euthanasia practice.

Key Words: Euthanasia, nursing students, opinion

GİRİŞ

Ötenazi tüm dünyada tıbbi, etik, sosyal ve dini yönleriyle tartışılan önemli bir konudur^{1,2}. Tıp bilimi açısından ötenazi; hiçbir şekilde tedavisi mümkün olmayan, insanda acıma duygusu uyandıran bir hastalıkla yaşamak zorunda olan, hastanın talebiyle, icrai ya da ihmali bir davranışla, tıbbi yoldan hastanın hayatına son verilmesidir³⁻⁵.

Çok tartışılan ötenazi kavramı birçok kişi tarafından aktif ve pasif olarak bilinmesine rağmen bunların yanında istemli, istemsiz, asiste (yardımlı), iç, dış, kazai ve medikal olarak da tanımlanmıştır. Aktif ötenazi, tıbbi yardım ile veya yardımsız, aktif veya direkt yardım ile yaşamın kısaltılmasıdır. Pasif ötenazi; bir hasta veya yaralının hayatını uzatacak yardımlardan vazgeçilmesi veya geri alınmasıdır⁶⁻⁸.

Her ülke ötenaziye farklı bir şekilde yaklaşmakta, örneğin; ABD aktif ötenaziye yasaklarken pasif ötenazi uygulanmasına ılımlı yaklaşmaktadır. Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da yasal kabul görürken Almanya, İngiltere, Fransa gibi ülkeler uygulamayı tamamıyla yasaklamışlardır bununla birlikte Dünya Tabipler Birliğinin Ekim 1987'de kabul ettiği ve hala geçerli ötenazi bildirgesinde, "Bir hastanın yaşamını, kendi ya da yakınlarının izniyle bile olsa, sonlandırmak olan ötenazi etik değildir!" şeklinde sunulmuştur^{4,9,10}.

Dünyada ve ülkemizde tıp alanında olduğu gibi etik, din, hukuk, sosyal ve politik alanlarda da çeşitli tartışmalara yol açan ötenazi konusu sağlık çalışanları arasında da önyargılı düşünce ve yorumlara neden olmaktadır⁴. Ötenazi sağlık çalışanları arasında bireyin yaşamını koruma, sürdürme, iyileştirme görev ve sorumlulukları ile özerkliğe saygı ilkesinden kaynaklanan ikilemlere de neden olmaktadır¹¹. Bu nedenle hemşirelik öğrencilerinin¹¹⁻¹³ hekimlerin, hemşirelerin ve sağlık çalışanlarının¹⁴⁻¹⁹ ötenazi hakkındaki görüşlerinin ele alındığı çalışmalar yapılmıştır. Fakat ötenazi ile ilgili tartışmalar dünya çapında çok yönlü olarak devam etmekte ve sağlık çalışanlarının tutumları giderek daha önemli bir hale gelmektedir. Sağlık bakımında görev alacak öğrenci hemşirelerinde göreve başlamadan önce ötenazi konuları ile ilgili görüşlerine yer verilmesi, bu konudaki etik, politik ve yasal sorunların tartışılması açısından önemli görülmektedir.

Bu çalışma sağlık bakımında görev alan öğrenci hemşirelerin konu ile ilgili görüşlerinin belirlenip bu görüşler doğrultusunda eğitim programlarında gerekli düzenlemelerin yapılması ve ilgili literatüre katkı sağlaması bakımından önemlidir.

Amaç

Bu bağlamda, bu çalışma Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin ötenazi konusunda neler düşündüklerini belirlemek amacıyla planlanmış ve uygulanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Araştırma bir Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin ötenazi hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2008-2009 öğretim yılında bir devlet üniversitesinin Hemşirelik Yüksekokulu'nda öğrenim görmekte olan 1,2,3 ve 4. sınıftaki tüm öğrenciler (N:365 öğrenci) örneklemi ise 291 (%79.7) öğrenci oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Veri toplamada, araştırmacılar tarafından literatür^{3,13,19,20} doğrultusunda oluşturulan, öğrenci hemşirelerin ötenaziye ilişkin bilgi ve görüşlerini içeren anket formu uygulanmıştır. Anket formunda hemşirelik öğrencilerinin demografik verilerini içeren 8 soru ötenaziye ilişkin bilgi ve görüşlerini içeren 15 çoktan seçmeli soru sorulmuştur.

Verilerin Toplanması

Veriler, 01 Mayıs -01 Haziran 2009 tarihleri arasında hemşirelik yüksekokulunda çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden toplanmıştır (n=291). Araştırmacı tarafından çalışma hakkında açıklamalar yapıldıktan sonra, yazılı izinleri alınarak veri toplama formları öğrencilere dağıtılmış ve formlar öğrenciler tarafından sınıf ortamında, 15-20 dakikalık sürelerde doldurulmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler; SPSS for Windows 11.5 programında değerlendirildi. İstatistiksel analizde öğrencilerin yaş ortalamasının belirlenmesi için ortalama±standart sapma, öğrencilerin cinsiyet aile tipi, yerleşim yeri, okuduğu sınıf, ötenazi hakkındaki bilgi ve görüşlerini belirlemek için sorulan soruların değerlendirmeleri sayı ve yüzde ile hesaplandı.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için kurumdan ve öğrencilerden yazılı izin alınmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilere araştırma hakkında bilgi verilmiş, araştırma sonunda elde edilen bilgilerin araştırma raporu dışında her hangi bir yerde kullanılmayacağı açıklandıktan sonra araştırmaya katılıp katılmama kararı kendilerine bırakılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, Hemşirelik Yüksekokulu 2008-2009 eğitim öğretim yılında 1,2, 3 ve 4. sınıflarda öğrenim gören ve yalnızca çalışma kapsamına alınan öğrencilerin bildirimleri ile sınırlıdır. Bu araştırmanın bulguları; çalışmada yer alan grubun ötesine genellenemez.

BULGULAR

Araştırma kapsamında 291 hemşirelik yüksekokulu öğrencisi yer almaktadır. Tablo 1’de tanıtıcı özellikleri verilen hemşirelik öğrencilerinin; yaş ortalamaları 20.09 ± 1.45 ’dir. Öğrencilerin 91.1’ nin (n=265) kız ve 8.9’nun (n=26) erkek olduğu %89.7’sinin (n=261) çekirdek aileye sahip olduğu, %49.1’inin yerleşim yerinin il olduğu ve %33’ünün (n=96) birinci sınıfta öğrenim gördüğü belirlenmiştir (Tablo 1).

Çalışmaya katılan öğrencilerin ötenazi hakkındaki bilgi ve görüşlerine bakıldığında %64.3’ü (n=187) ötenaziye “hastanın kendi isteği ile yakınları ya da sağlık personeli tarafından yaşamına son verilmesi” olarak tanımlamıştır. Ötenazi hakkındaki bilgilerini %68.7 (n=200) öğrenci okul eğitimi sırasında, % 6.2 (n=18) öğrenci diğer seçeneğinde internet, arkadaş sohbetleri ile öğrendiklerini ifade etmiştir (Tablo 2).

Öğrencilerin ötenazi uygulanması hakkındaki görüşlerinde %42.3’ü (n=123) “yaratana karşı gelme” cevabını vermişlerdir. Diğer seçeneğini işaretleyen 3 öğrenci doğru olmayan ve kabul edilemez bir uygulama olarak belirtmişlerdir. Öğrencilerin acı çeken, ölümcül hasta için ötenazi isteme durumu sorusuna %58.8’i (n=171) ve acı çeken birinci derece yakın akraba için ötenazi isteme durumu sorusuna %75.3’ü (n=219) hayır cevabını, dini inançlar ötenaziye engelleyici olabilir mi sorusuna %74.9’u (n=218) evet cevabını vermişlerdir (Tablo 2).

Öğrencilerin %60.5’i (n=176) ötenazi yasallaşmalı mı sorusuna hayır cevabını vermiştir. “Ötenazinin yasallaşması durumunda uygulama kimlere yapılmalıdır” sorusuna öğrencilerin %58.8’i (n=171) beyin ölümü olan hastalara uygulanmalıdır ifadesini kullanmıştır. Diğer cevabını veren %12.4 (n=36) öğrenci hiç kimseye uygulanmamalı, yorumsuz ve bilmiyorum cevaplarını vermişlerdir. “Ötenazinin yasal olması durumunda uygulamayı kim yapmalıdır” sorusuna öğrencilerin %45.7’si (n=133) yasaların belirlediği bir ekip cevabını vermiştir. Diğer cevabını veren öğrencilerin %5.2’si (n=15) hiç kimsenin yapmamalıdır ifadesini kullanmışlardır. “Ötenazi belirli durumlarda uygulanıyor mu?” sorusuna öğrencilerin %46.4’ü kararsızım (n=135), %22’si (n=64) pasif ötenazi uygulandığına inanıyorum seçeneğini belirtmiştir (Tablo 3).

Öğrencilere aktif ötenazinin uygulanabilirliği konusunda düşüncelerinin sorulduğu soruya öğrencilerin %50.9’u (n=148) hayır, %29.6’sı (n=86) kararsızım cevabını

Tablo 1. Çalışmaya katılan öğrencilerin tanıtıcı özellikleri (n:291)

Özellikler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	265	91.1
Erkek	26	8.9
Aile tipi		
Çekirdek aile	261	89.7
Kalabalık aile	30	10.3
Yerleşim yeri		
İl	143	49.2
İlçe	120	41.2
Köy	28	9.6
Sınıf		
1.sınıf öğrencisi	96	33.0
2.sınıf öğrencisi	65	22.3
3.sınıf öğrencisi	73	25.1
4.sınıf öğrencisi	57	19.6

vermişlerdir. Hayır ve kararsız cevap veren öğrencilerin %66.3'ü (n=193) vicdani rahatsızlık duyacaklarını, %54.3'ü (n=158) dini nedenler olduğunu ve %44.3'ü (n=129) tıbbın insanları yaşatmak için var olduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin pasif ötenazi uygulaması konusundaki düşüncelerini öğrenmeyi amaçlayan soruya cevapları %53.6 (n=156) hayır olmuştur. Öğrencilerin pasif ötenaziye karşı ya da kararsız olmalarının nedenlerinin dağılımı incelendiğinde %63.6'sı (n=185) vicdani rahatsızlık duyacaklarını, %48.1'i (n=140) dini nedenler olduğunu ve %43'ü (n=125) tıbbın insanları yaşatmak için var olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 4).

TARTIŞMA

Bireyleri, bir hastalık ya da kaza sonrası tedavisi mümkün olmayan bir durum ile karşılaştıkları zaman ilgilendiren ötenazi, aldıkları eğitimden başlanarak meslek yaşantıları boyunca bazen bir, bazen de birçok kez karşılaşılan hemşireleri her zaman yakından ilgilendiren bir konu olmuştur^{5,21,22}. Öğrencilerin "ötenazi nedir" sorusuna verdikleri yanıtlara göre (Tablo 2) ötenaziye ötenaziyi istemli aktif ötenazi olarak

Tablo 2. Çalışmaya katılan öğrencilerin ötenazi hakkındaki bilgi ve görüşleri (n:291)

Özellikler	Sayı	%
Öğrencilerin ötenazi tanımı		
Hastanın kendi isteği ile biran önce ölme isteği	187	64.3
Bilmiyorum	54	18.6
Hastanın fişinin çekilerek öldürülmesi	32	11.0
Durumu ağır olan hastanın ilaç içerek ölmek istemesi	11	3.7
Terminal dönem hastaların acı çekmeden ölmesinin sağlanması	3	1.0
İntihar	2	0.7
Cinayet	2	0.7
Öğrencilerin ötenazi hakkındaki bilgi kaynağı*		
Okul eğitiminde	200	68.7
Medya	76	26.1
Diğer	18	6.2
Konferans/kongre	16	5.5
Eğitim seminerleri	11	3.8
Öğrencilerin ötenazi uygulaması hakkındaki düşünceleri*		
Yaratana karşı gelme	123	42.3
Cinayet kasten adam öldürme	111	38.1
Tıbbi bir uygulama	51	17.5
İnsan/hasta hakkıdır	47	16.2
Diğer	3	1.0
Öğrencilerin acı çeken ölümcül hasta için ötenazi isteme durumu		
Hayır	171	58.8
Karasızım	79	27.1
Evet	41	14.1
Öğrencilerin acı çeken birinci derece yakın akrabaları için ötenazi isteme durumu		
Hayır	219	75.3
Karasızım	50	17.2
Evet	22	7.5
Dini inançlar ötenaziye engelleyici olabilir mi?		
Evet	218	74.9
Karasızım	40	13.8
Hayır	33	11.3

*Birden çok seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 3. Çalışmaya katılan öğrencilerin ötenazinin yasallaşması hakkındaki görüşleri (n:291)

Öğrencilerin ötenazi yasallaşmalı mı sorusuna yanıtı	Sayı	%
Hayır	176	60.5
Kararsızım	77	26.5
Evet	38	13.1
Öğrencilerin ötenazi yasal olduğu durumda kimlere uygulanmalı sorusuna yanıtı*		
Beyin ölümü olan hastalara	171	58.8
Prognozu kötü şiddetli acı çeken hastalara	83	28.5
Yaşamını yaşam destek sistemine bağlı olarak sürdüren hastalara	64	22.0
Terminal dönemdeki hastalara	49	16.8
Diğer	36	12.4
Yatağa bağımlı olup kendi ihtiyaçlarını karşılamayan hastalara	20	6.9
Öğrencilerin ötenazi yasal olduğu durumda kimler uygulanmalı sorusuna yanıtı*		
Yasaların belirlediği bir ekip	133	45.7
Hekim	94	32.3
Hastanın kendisi	45	15.5
Hastanın ailesinden biri	23	7.9
Diğer	15	5.2
Hemşire	10	3.4
Öğrencilerin ötenazi belirli durumlarda uygulanıyor mu sorusuna yanıtı		
Kararsızım	135	46.4
Pasif ötenazi uygulandığına inanıyorum	64	22.0
Her ikisinin de uygulandığına inanıyorum	45	15.5
Hiçbir durumda uygulandığına inanmıyorum	31	10.6
Aktif ötenazi uygulandığına inanıyorum	16	5.5

*Birden çok seçenek işaretlenmiştir.

tanımladıkları görülmüştür. Sağlık personelinin ötenaziye ilişkin bilgi ve tutumlarının değerlendirildiği çalışmalarda da ötenazi tıbbın iyileştiremediği ve yaşamın hasta için çok ızdıraplı ve eziyetli olduğu durumda hastanın kendi istemi ile yaşamına son verilmesi olarak tanımlanmıştır^{5,9,15,20,23}. Bu çalışmaların sonuçları bizim çalışma sonuçlarımız ile benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin %68.7'sinin ötenazi hakkındaki bilgilerinin okul eğitimi sırasında, %26.1'nin medya ve basından öğrendikleri görülmüştür (Tablo 2). Bu sonuçlar öğrenci hemşirelere meslek yaşantıları boyunca karşılaşılabilecekleri ötenazi isteği konusunda okul eğitimleri sırasında eğitim aldıklarını göstermektedir. Yapılan benzer bir çalışmada ise öğrencilerin %49.2'sinin ötenazi bilgisini televizyon ve medyadan öğrendiğini belirtmiştir³. Bu sonuçlar ile bizim çalışmamız sonucunda elde edilen sonuçlar

Tablo 4. Öğrencilerin aktif ve pasif ötenaziye karşı görüşleri (n:291)

Öğrencilerin aktif ötenazi uygulamasını isteme durumu	Sayı	%
Hayır	148	50.9
Kararsızım	86	29.6
Evet	57	19.6
Öğrencilerin aktif ötenaziye karşı ya da kararsız olmalarının nedeni*		
Vicdani rahatsızlık duyarım	193	66.3
Dini nedenler	158	54.3
Tıbbin insanları yaşatmak için var olması	129	44.3
Ölümü hızlandırmanın anlamsızlığı	66	22.7
Tıpta yeni gelişmelerin beklentisi	50	17.2
Yasal yükümlülükler	46	15.8
Öğrencilerin pasif ötenazi uygulamasını isteme durumu		
Hayır	156	53.6
Kararsızım	70	24.1
Evet	65	22.3
Öğrencilerin pasif ötenaziye karşı ya da kararsız olmalarının nedeni*		
Vicdani rahatsızlık duyarım	185	63.6
Dini nedenler	140	48.1
Tıbbin insanları yaşatmak için var olması	125	43.0
Ölümü hızlandırmanın anlamsızlığı	86	29.6
Tıpta yeni gelişmelerin beklentisi	66	22.7
Yasal yükümlülükler	51	17.5

*Birden çok seçenek işaretlenmiştir.

farklılık göstermektedir. Bu durumda öğrencilerin bilgiye ulaştıkları kaynakların farklılık göstermesi bilgi içeriklerinde de farklılıkların olabileceğini düşündürmektedir. Öğrencilerin ötenazi uygulanması hakkında ne düşünüyorsunuz sorusuna verdikleri yanıtlardan (Tablo 2) ötenaziyi inançlarına ters bir uygulama olarak gördükleri belirlenmiştir.

Öğrencilerin çoğunun terminal dönemdeki bir hasta ile karşılaştığı ve acı çeken bir hasta için dahi ötenaziyi kabul etmediği bulunmuştur (Tablo 2). Öğrencilerin ötenaziyi acı çeken bir hasta için dahi istememe sebepleri öğrencilerin verdikleri yanıtlardan dini

inançlara aykırı olması ve manevi duygulara bağlılık sebebiyle olduğu görülmektedir (Tablo 2). Üniversite öğrencilerinin ötenaziye ilişkin düşünceleri belirlemek için yapılan çalışmada, çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu acı çeken ölümcül hasta için ötenazi isteme durumu olmadığını savunmuştur¹³. Bu sonuçlarda bizim çalışma sonuçlarımızla paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin çoğu acı çeken birinci derece yakın akraba için ötenazi istemediğini belirtmiştir (Tablo 2). Öğrencilerin verdikleri yanıtlardan ötenaziye istememe durumlarının sebepleri vicdani rahatsızlık duymaları, dini nedenler ve tıbbın insanları yaşatmak için var olması olarak görülmektedir (Tablo 4). Benzer şekilde hemşirelik öğrencilerinde yapılan çalışmalarda öğrencilerin yakınları için kesinlikle ötenazi konusunda karar verici olmak istemediklerini belirlenmiştir^{3,11,20}.

Öğrencilerin %74.9'u dini inançlar ötenaziye engelleyici olabilir mi sorusuna evet yanıtını vermiştir (Tablo 2). Öğrencilerin ötenaziye "yaratana karşı gelme" şekilde tanımlaması ötenaziye dinen aykırı bulduklarını göstermektedir. Bu sonuçlar öğrencilerin manevi duygularının önemli olduğunu belirtmektedir.

Öğrencilerin çoğunluğu ötenazinin yasal olmasını istemedikleri saptanmıştır (Tablo 3). Öğrencilerin "ötenazi nedir ve dini inançlar ötenazi uygulamasına engelleyici olur mu?" sorularına verdikleri cevaplara bakılarak ötenaziye kasten adam öldürme gibi algıladıkları, dini inançlara bağlılık nedeni ile kabul etmedikleri düşünülmektedir. Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında İngiltere'de yapılan bir çalışmada hekimlerin %80'inin ötenaziye kabul etmediği belirtilmiştir²⁴. Yapılan çalışmalarda da öğrencilerin çoğu ötenazinin yasallaşmaması gerektiğini ifade etmişlerdir^{3,13,25}. Bu görüşlerin aksine; Mandıracıoğlu yapmış olduğu çalışmada tıp öğrencilerinin %59.4 ve hemşirelik öğrencilerinin %51.3'ü ötenazinin uygulanabileceğini göstermiştir²⁶. Tepehan ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada yoğun bakımda çalışan hemşirelerin %61.5'i dahiliye kliniğinde çalışan hemşirelerin %51.6'sının ötenaziye karşı olmadıkları saptanmıştır²⁷.

Öğrencilerin %58.8'i ötenazinin yasal olması durumunda beyin ölümü gerçekleşen hastalara uygulanabilir olduğunu, %12.4'ü diğer seçeneği ile hiç kimseye uygulanmaması gerektiğini ifade etmiştir (Tablo 3). İsveç'te yapılan bir çalışmada da yaşam destek tedavilerinin kesilmesi konusunda yoğun bakım hekimleri, hemşireleri ve halkın ne düşündükleri araştırılmış ve araştırmaya katılan hemşirelerin %31'i umutsuz hastalarda ventilatör tedavisinin kesilebileceğini ifade etmişlerdir²⁸. Benzer şekilde Karaarslan ve ark.²⁹ yapmış olduğu çalışmada hemşirelerin %49.3 beyin ölümü gerçekleşmiş hastalara yapılmalıdır yönünde görüş bildirmişlerdir.

Öğrencilerin çoğunluğu ötenazinin yasal olması durumunda yasaların belirlediği bir ekip tarafından yapılması gerektiğini belirtmişlerdir (Tablo 3). Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplarla ötenazi yasal olduğu durumda uygulama içerisinde rol almak istemedikleri görülmüştür. Yapılan çalışmalarda da ötenazinin yasal olması durumunda yasaların belirlediği bir ekip tarafından yapılması gerektiği bildirilmektedir^{11,29}.

Öğrencilerin %22'si ülkemizde belirli durumlarda pasif ötenazinin uygulandığını, %15.5'i aktif ve pasif ötenazinin her ikisinin de uygulandığına, %10.7'si hiçbir durumda uygulanmadığını, %46.4'ü ise fikirlerinin olmadığını ifade etmiştir (Tablo 3). Bu sonuçlar bu konunun ülkemizde ve derslerde gerçek anlamda tartışılması gerektiğini göstermektedir.

Öğrencilerin aktif ötenazi uygulamasını isteme durumuna %50.9'u hayır, %19.6'sı evet cevabını vermiş %29.6'sı kararsız olduğunu ifade etmiştir. "Aktif ötenazi uygulanmalı mıdır" sorusuna hayır ve kararsızım cevaplarını veren öğrencilerin çoğunun vicdani rahatsızlıktan ve dini nedenlerden dolayı aktif ötenaziye desteklemediklerini belirtmişlerdir (Tablo 4). Öğrencilerle yapılan bir çalışmada öğrencilerin %17'si inançlarına uygun olmadığı için ötenaziye kabul etmediklerini belirtirken yoğun bakım hemşireleri ile yapılan çalışmalarda %58.5'inin pasif ötenaziye taraftar olduğu saptanmıştır^{11,21}. Bedir ve ark.¹⁷ yaptığı çalışmada çalışma bulgularımızın aksine hemşirelerin %31.5'i, hekimlerin %41.9'u "aktif ötenazinin uygulanması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

"Pasif ötenazi uygulanmalı mıdır?" sorusuna öğrencilerin %53.6'sı hayır, %24.1'i kararsızım ve %22.3'ü evet cevabını vermiştir. Hayır ve kararsızım cevaplarını veren öğrencilerin %63.6'sının vicdani rahatsızlık duyacakları için, %48.1'inin dini nedenlerden dolayı pasif ötenaziye desteklemediklerini belirtmişlerdir (Tablo 4). Bu sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun dini inançlarına, insan haklarına, meslek ahlakına, etik kurallara aykırı olması, teknolojiye ve sağlık alanındaki gelişmeler nedeniyle pasif ötenazi uygulamasını kabul etmediği düşünülebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları, hemşirelik öğrencilerinin büyük çoğunluğunun ötenazi ile ilgili bilgilerinin olduğunu, öğrencilerin çoğunun vicdani rahatsızlık duyacakları ve inançlarına aykırı olması nedeni ile ötenazi uygulanmasını kabul etmedikleri, ötenazi uygulamasında hemşirelerin rol almasını istemediklerini göstermektedir.

Sonuçların genellenebilirliğini sağlamak için daha büyük gruplarda araştırmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Çobanoğlu N. Kuramsal ve Uygulamalı Tıp Etiği. 1.Basım. Ankara: Eflatun Yayınevi. 2009.
2. Çakırcalı E. Hasta bakımı ve tedavisinde temel ilke ve uygulamalar. 3.Baskı. İzmir: Güven Matbaacılık; 2000.
3. Koç A. Nursing Students' Attitudes Towards Euthanasia: A Study In Yozgat, Turkey. International Journal of Caring Sciences 2012;5(1): 66-73.
4. Uysal C, Karaaslan B, Tanrıverdi H, Çelepkolu T, Korkmaz M, Bulut K ve ark. Hekimlerin ölümlerle karşılaşma sıklıklarına göre ötenazi hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi. Adli Tıp Bülteni 2013; 18(3): 91-97.
5. Kranidiotis G, Ropa J, Mprianas J, Kyprianou T, Nanas S. Attitudes towards euthanasia among Greek intensive care unit physicians and nurses. Heart & Lung 2015; 44: 260-263.
6. Schioldborg P. Students' attitudes toward active euthanasia, assisted suicide and proposed amendments to the penal code. Tidsskr Nor Laegeforen Aug 2000; 120 (19): 2283-2288.
7. Azizoğlu M. Hekimlerin ötenazi hakkındaki görüşleri. Cerrahpaşa Öğrenci Bilimsel Dergisi 2014; 6(7):3-7.

8. Özkara E. Ötanaziye farklı bir bakış: Belçika'da ötanazi uygulaması ve ülkemizdeki durum. TBB Dergisi 2008;78: 105-122.
9. Mayda SA, Özkara E, Çorapçıoğlu F. Attitudes of oncologists toward euthanasia in Turkey. Palliative and Supportive Care 2005; 3: 221-225.
10. İnsanın Ölme Hakkı Var mı? http://www.bilimsel.fateback.com/bilime_/0_otenazi.html. Temmuz 16, 2014.
11. Kaya H, Akçin E. Hemşirelik öğrencilerinin ötanaziye ilişkin görüşleri. Türkiye Klinikleri 2005; 13:115-119.
12. Özkalay F, Zaybak A. Hemşirelik öğrencilerin ötanazi hakkındaki görüşleri. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2009; 25(2):1-9.
13. Nehir S, Kardeniz G, Altıparmak S, Tok N. Üniversite öğrencilerinin ötanaziye ilişkin düşünceleri: Bir Yüksekokul Örneği. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2006; 1(2) :27-36 .
14. Ryyanen OP, Myllykangas M, Viren M, Heino H. Attitudes towards euthanasia among physicians, nurses and the general public in Finland. Public Health 2002;116:322-331.
15. Inghelbrecht E, Bilsen J, Mortier F, Deliens L. Attitudes of nurses towards euthanasia and towards their role in euthanasia: A nationwide study in Flanders, Belgium. International Journal of Nursing Studies 2009;46: 1209-1218.
16. Schafer A. Physician assisted suicide: The great Canadian euthanasia debate. International Journal of Law and Psychiatry 2013;36: 522-531.
17. Beder A, Pınar G, Aydoğmuş G, Can M, Eren H, İşler N. ve ark. Hemşire ve hekimlerin ötanaziye ilişkin görüşleri. J Clin Exp Invest 2010;1:91-98.
18. Winget C, Kapp FT, Yeaworth RC. Attitudes of cancer patients, their family members and health professionals towards active euthanasia. European Journal of Cancer Care 2000;9:16-21.
19. Özkara E, Özdemir Ç, Hancı H, Dalgıç M, Civaner M, Yağmur F. Ankara'da çalışan hekimlerin ötanaziye yaklaşımı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2002;51(4):207-214.
20. Kumaş G. Adana ilindeki çeşitli hastanelerin yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin ötanazi hakkındaki düşünceleri. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005.
21. Başar B, Günay O. Yoğun bakım hemşirelerin ötanazi uygulamalarına yaklaşımı. 17. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi; 20-24 Ekim 2014; Edirne.
22. Özen Çınar İ, Kartal A, Önal A. Yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin ötanazi hakkındaki düşünceleri. Türkiye Klinikleri 2012;20(3):146-152.
23. İl S, Işıkhhan H. Kanser hastalarıyla çalışan sağlık personelinin ötanaziye ilişkin düşüncelerinin değerlendirilmesi. Adli Bilimler Dergisi 2004; 3(3): 41-50.
24. Dickinson GE, Lancaster CF, Clark D, Sam H. Physicians toward active voluntary euthanasia and physician-assisted suicide, Death Studies 2002; 26: 479-490.
25. Erbil N, Şenel A. Öğrenci hemşirelerin ötanaziye bakış açısı. III. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi; 29-30 Nisan 2004.
26. Mandıracıoğlu A, Özsoy SA. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Hemşirelik Yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin ötanazi konusuna yaklaşımları. Kriz Dergisi 2003;3:270-273.
27. Tepehan S, Özkara E, Yavuz MF. Yoğun bakım ve diğer birimlerde görev yapan hemşirelerin ötanaziye yaklaşımı. Adli Tıp Dergisi 2011; 25(2):115-124.
28. Sjökvist P, Nilstun T, Svantesson M. With drawal of life support –who should decide? differences in attitudes among general public, nurses and physicians, Intensive Care Med. 1999; 25: 949-954.

29. Karaarslan B, Uysal C, Atan Y, Tataroğlu Z, Bozkurt İ, Çelepkolu T. ve ark. Hemşirelerin çalıştıkları bölümlere göre ötenazi hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi. Dicle Tıp Dergisi 2014; 41(4): 700-706.